

Institut Européen des Jardins & Paysages

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen

Inventaris Vlaams-Brabant

Park bij het kapittelhuis - Vlaamse toontuinen

Auteur(s) : Onroerend Erfgoed | Flanders Heritage Agency
www.onroenderfgoed.be <https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen
Inventaris Vlaams-Brabant
Park bij het kapittelhuis - Vlaamse toontuinen

Titel: Park bij het kapittelhuis - Vlaamse toontuinen

Provincie: Vlaams-Brabant

Gemeente: Hoegaarden

Deelgemeente: Hoegaarden

Rausch, Jean-Paul Ontwerper

Bron: Schepping: 2013-07-23

Bijwerken: 2018-10-23

URI: <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134186>

Coördinaten: Breedte: 4.88914113977

Lengte: 50.7721805109

Primaire tekst

18de-eeuws kapittelhuis met informeel, door bomen overschaduwde park aangelegd in de jaren 1880, oorspronkelijk 3 hectare 16 are 30 centiare, sinds 1991 uitstalraam voor modeltuinen.

Het Kapittelhuis, tijdens het ancien régime de woonplaats van de kanunniken van het aloude kapittel van Hoegaarden, werd vermoedelijk gebouwd in het derde kwart van de 18de eeuw. Het is een dubbelhuis van vijf traveeën en twee bouw lagen onder een met leien bedekt wolfsdak, van baksteen maar met de plint, de hoekkettingen en de geprofileerde daklijst van witte zandsteen en met arduin omlijste steekboogramen. De stijlverwantschap met de nabije kerk blijkt uit de rocaillesluitstenen in de vensteromlijstingen en, vooral, uit de geprofileerde stijlen, de uitspringende waterlijst en de accoladevormige tussendorpel van de voordeur. Het huis wordt geflankeerd door éénlaagse aanbouwen met mansardedaken en rondboogpoorten. De lage dienstvleugels aan de tuinzijden omsluiten een koertje dat door een smeedijzeren hek van de achterliggende tuin wordt gescheiden. Bij het begin van het Belgische kadaster in 1831 was het Kapittelhuis eigendom van Philippe Dezangré, burgemeester van 1813 tot 1830. Bij het huis hoorde ook een achterliggend tuinperceel van 11,5 are en de aanpalende landbouwgronden, in totaal circa 1,5 hectare. In 1850 werd het Kapittelhuis met de bijbehorende gronden geërfd door de weduwe van brouwer Jean-Baptiste Dumont, die Dezangré in 1831 als burgemeester was opgevolgd.

Onder zijn erfgenaam Jacques Dumont werden rond 1885 verschillende percelen samengevoegd tot een perceel "hof" van 3 hectare 16 are 30 centiare en ten oosten van het huis werd een kleine, nog bestaande spitboogserre gebouwd. De term lusttuin komt in de kadastrale legger niet voor; met 'hof' wordt normaliter een moestuin bedoeld. Uit de stafkaarten van 1893 en 1908 blijkt dat het wel degelijk om een 'lusttuin' gaat, een door bomen overschaduwde park, dat tot 1991, toen de 'Vlaamse Toontuinen' er hun intrek namen, zonder ingrijpende veranderingen bewaard bleef. Uit de afmetingen van enkele bomen, enkele bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') en – wellicht 18deeeuws – tamme kastanjes (*Castanea sativa*), kunnen we afleiden dat er voordien al een sierbeplanting aanwezig was, maar de stafkaart van 1864 (DLG, 1869) toont alleen maar moestuin, akker en boomgaard. Het huidige park werd vermoedelijk in twee etappes aangelegd. De stafkaart van 1893 toont een centrale open ruimte omsloten door een rondweg en een gordel van bomen en struikgewas. De zuidwestelijke helft van het door het kadaster als 'hof' geregistreerde perceel wordt gewoon als weide afgebeeld. Uit de stafkaart van 1908 blijkt dat ook dit gedeelte tenslotte in het park werd opgenomen. We zien opnieuw een centrale grasvlakte, ditmaal met een centraal bosje en – aan de rand van de omgevende bomengordel – een rondweg die vertrekt aan de inrijpoort links van het Kapittelhuis. Op een foto aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog wordt de ruimte achter het Kapittelhuis getoond op een zomerse dag: bakken met yucca's en

agaves, een rotonde met rozen en de pastoor op de voorgrond. In de daaropvolgende jaren – vanaf 1910 door vrederechter Albert Bail en zijn erfgenamen – werden tal van interessante boom- en struiksoorten aangeplant: gele kornoelje met witgerand blad (*Cornus mas* 'Variegata'), zwarte walnoot (*Juglans nigra*), mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*) en – recenter – redwood sequoia (*Sequoia sempervirens*), ruwe arizonacipres met blauwachtige schubben (*Cupressus arizonica* 'Glauca') en balsemzilverspar (*Abies balsamea*). Na de moord op Paul Bail, de laatste privé-eigenaar, werd het Kapittelhuis samen met het aanpalende pachtthof en het park bij ontstentenis van erfgenamen staatsbezit. Het goed werd enkele jaren later aangekocht door de gemeente, die het park openstelde voor het publiek, maar geen passende bestemming vond voor het gebouw. In januari 1990 werd het park geteisterd door een hevige storm, die sommige oude bomen velde of zwaar beschadigde.

Op 5 december 1990 besliste de gemeenteraad om het grootste gedeelte van het Kapittelhuis en het bijbehorende park in erfpacht te geven aan de v.z.w. Vlaamse Toontuinen. Het project van deze vereniging was geïnspireerd op de 'model- en toontuinen' van tuin- en kamerplantengoeroe Rob Herwig te Lunteren (Gelderland, Nederland). Er zouden modellen getoond worden van twaalf tuintypen ("*schaduwtuin, rozentuin, vijvertuin, geurtuin, hoektuinen, stadstuin, luilak- of vlondertuin, zitkuiluin, gouden tuin, watertuin, patiotuin, snijbloementuin*"), kleinschalige modules rond een bepaald thema, naar ontwerp van laatstejaarsstudenten tuin- en landschapsarchitectuur. Het Kapittelhuis zou dienstdoen als informatiecentrum en café-restaurant, want naast didactische overwegingen speelden ook toeristische en recreatieve drijfveren een rol. De algemene structuur en de inplanting van de tuinmodellen werd bedacht door An Voets en de aanlegwerken werden aangevat in februari 1992. De opening van de 'Vlaamse Toontuinen' op 30 juni 1991 trok een massa volk (9), maar kon in vakkringen niet op onverdeelde bijval rekenen (10). De oude parkbomen hadden de operatie overleefd, maar de aanleg van een brede, straklijnige zichtas, loodrecht op het Kapittelhuis, en het mozaïek van vierkante, soms kubistische, meestal omhaagde tuintjes met betonklinkers, lichtarmaturen, speeltuigen... (11) – was niet helemaal te verenigen met de informele, landschappelijke ambiance van het 19de-eeuwse park. In de daaropvolgende jaren werden nog diverse tuintjes toegevoegd ("*pollenvriendelijke tuin, Koning Boudewijntuin, hagenpadtuin, serretuin, kringlooptuin, Mercatortuin, misdaadtuin...*") en – in het verlengde van de zichtas maar buiten het oude Kapittelhuispark – de "*Tuin van hEden*", een 'ideeëntuin' naar ontwerp van Jean-Paul Rausch, gerealiseerd door de Vlaamse tuinaannemers in samenwerking met het Vlaams Promotiecentrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM).

Merkwaardige bomen (opname 16 juli 2002)

Het cijfer in vet geeft de stamomtrek in centimeters weer. De omtrek wordt standaard gemeten op 150cm hoogte.

- 1. ruwe arizonacipres met blauwachtige schubben (*Cupressus arizonica* 'Glauca') **123**
- 2. gele kornoelje met witgerand blad (*Cornus mas* 'Variegata') **81** (40)
- 3. tamme kastanje (*Castanea sativa*) **544**
- 9. zwarte walnoot (*Juglans nigra*) **363**
- 10. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **467**
- 11. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **458**
- 15. mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*) **354**
- 16. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **464**
- 17. sequoia (*Sequoia sempervirens*) **173/84** – tweestammig
- 24. hinokischijncipres (*Chamaecyparis obtusa*) **213/130**
- 27. Europese lork (*Larix decidua*) **322**
- 28. bruine beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') **491**
- 30. weymouthden (*Pinus strobus*) **284**
- 32. fijnspar (*Picea abies*) **212**
- 34. balsemzilverspar (*Abies balsamea*) **184**

Auteur: Deneef, Roger

Auteur: Wijnant, Jo

Datum: 2008

Titel Text: Park van het kapittelhuis - Vlaamse toontuinen

Grafische documenten

Cahier16_Vlaamse_toontuinen_01 (Deneef, Roger, 07-09-2005, ©Vlaamse Gemeenschap)

Cahier16_Vlaamse_toontuinen_03 (Deneef, Roger, 16-07-2002, ©Vlaamse Gemeenschap)

Cahier16_Vlaamse_toontuinen_04 (Deneef, Roger, 16-07-2002, ©Vlaamse Gemeenschap)

Cahier16_Vlaamse_toontuinen_02 (Deneef, Roger, 01-01-1990, ©Vlaamse Gemeenschap)

Bibliografie

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Oudste kadastrale legger 212 Hoegaarden, art. 222 (Dezangré) nrs. 8-12, art. 249 nrs. 67-71 en art. 2207 nr. 96.

Kadasterarchief Vlaams-Brabant, Kadastrale opmetingsschets Hoegaarden 1885 nr. 27.

Bestand BELTREES nrs. 4285-4305 en 8124.

Brochure Vlaamse Toontuinen, z.d.

DODION M., *Hoegaarden in oude prentkaarten*, Zaltbommel, Europese Bibliotheek, 1973, nr. 12.

PAESMANS G., *Beschermingsvoorstel Houtmarkt nrs. 1, 2, 3 met omgeving en kiosk te Hoegaarden*, 1986, archief Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Leuven.

VANDER VELPEN J., *Geschiedenis van Hoegaarden, Hoegaarden*, Gemeentebestuur i.s.m. het comité 'Hoegaarden 1981', 1981, p. 141.

Inventarisatie van parken en tuinen van België - Vlaanderen
Inventaris Vlaams-Brabant
Park bij het kapittelhuis - Vlaamse toontuinen

WAUTERS A., *Géographie et histoire des communes belges. Arrondissement de Louvain – canton de Tirlemont, communes rurales (II)*, Bruxelles, Culture et Civilisation (facsimile van editie 1876), 1963, p. 39-40.

Relaties

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/1287>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/9692>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120492>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/43496>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/43495>

Beknopte karakterisering

Datering: tweede kwart 18de eeuw, vanaf 1975, vierde kwart 19de eeuw, vóór WO I

Typologie: bijgebouwen, hekken, kanunnikenhuizen, private parken, serres, siertuinen, waterbekkens